

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์จัดเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบการเงินและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ได้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การแข่งขันระหว่างธนาคารก็มีความรุนแรงขึ้น ตามลำดับทั้งทางด้านเงินฝากและบริการในรูปแบบต่าง ๆ ธนาคารพาณิชย์ต่างพยายามแข่งขันให้บริการแก่ลูกค้าในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น โดยมุ่งหวังให้ลูกค้าของตนได้รับความพึงพอใจมากที่สุด เพื่อให้ลูกค้าใช้บริการของธนาคารอย่างต่อเนื่องและตลอดไป แต่เนื่องจากการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ก็เช่นเดียวกับธุรกิจอื่น ๆ ที่มีเป้าหมายสำคัญ คือ การแสวงหากำไรสูงสุด (Profit Maximization) หรือ การพยายามรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) ของตนไว้ให้นานที่สุด (ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ, 2535: 131) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี 2540 ส่งผลให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ธนาคารพาณิชย์ก็เป็นธุรกิจหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในครั้งนี้เป็นอย่างรุนแรง ส่งผลให้หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loans: NPLS) เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากสถานการณ์ดังกล่าว เป็นปัญหาที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ต้องปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน โดยได้มีการปรับตัวควบคู่กันไป ใน 2 ด้านที่สำคัญซึ่งได้แก่ ความพยายามที่จะเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะรายได้จากค่าธรรมเนียม ด้วยการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่สร้างรายได้ค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคาร รวมทั้งความพยายามที่จะลดรายจ่าย โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงรูปแบบการทำงาน มีการลดจำนวนพนักงานลง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับงานธนาคารมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงานของธนาคาร และเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ลูกค้าธนาคาร ทำให้เกิด “ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์”(Electronic Banking) ขึ้นในระบบธนาคาร ซึ่งเป็นการให้บริการในรูปแบบที่ลูกค้าของธนาคารสามารถใช้บริการได้ด้วยตนเอง เพื่อช่วยอำนวยความสะดวก รวดเร็ว รวมทั้งเป็นการเพิ่มคุณค่าในการบริการให้แก่ลูกค้า ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งจึงพยายามมุ่งเน้นในการพัฒนาบริการที่อาศัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ามากขึ้น

ธนาคารที่เป็นตัวจุดกระแสนี้ให้เกิดสงครามการให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์และทำให้ระบบธนาคารอิเล็กทรอนิกส์เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

(มหาชน) โดยได้เสนอบริการฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ ภายใต้ชื่อบริการ “เงินด่วนเอทีเอ็ม” ซึ่งทำให้เกิดการตื่นตัวในวงการการเงินการธนาคารเป็นอย่างมาก ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้หันมาสนใจการให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจังมากขึ้น บริการเงินด่วนเอทีเอ็มเป็นบริการประเภทหนึ่งของบริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีการพัฒนาระบบเอทีเอ็มสามารถให้บริการด้านอื่นๆ ได้เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากการฝาก-ถอนเงิน เพื่อธนาคารสามารถอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าได้มากขึ้น โดยสามารถลดงานหน้าเคาน์เตอร์ของธนาคารได้ ลูกค้าไม่ต้องเสียเวลาเดินทางมาที่สาขา นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งของธนาคาร จากข้อมูลของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในปี 2543 พบว่า ขั้นตอนการรับชำระค่าสินค้าและบริการผ่านเคาน์เตอร์สาขาต่อลูกค้า 1 ราย (เฉลี่ยการทำรายการประมาณ 3 นาที) ในแต่ละเดือนจะมีลูกค้ามาติดต่อที่สาขาทั่วประเทศทำรายการ ประมาณ 120,000 รายการ และประมาณการว่ามีลูกค้ามาชำระค่าสินค้าและบริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม ประมาณ ร้อยละ 10 หรือ 12,000 รายการต่อเดือนหรือ 545 รายการต่อวัน (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน), 2543: 4) ซึ่งพบว่าระบบเอทีเอ็มสามารถช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานของธนาคาร ทำให้ธนาคารมีรายได้เพิ่มขึ้น และใช้พนักงานจำนวนน้อยลง โดยพนักงานสามารถนำเวลาที่เหลือไปปฏิบัติงานด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อธนาคาร และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการแก่ลูกค้าได้มากขึ้น จังหวัดเชียงใหม่ จัดเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งธุรกิจ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ เป็นเมืองหลักในการพัฒนาภาคเหนือในด้านต่าง ๆ และเป็นจังหวัดที่มีการลงทุนสูง กล่าวคือ มีปริมาณเงินฝากและเงินให้สินเชื่อสูงสุดในจังหวัดภาคเหนือ ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ปริมาณเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดเชียงใหม่
ในปี 2539 - 2545

ปี	เงินฝาก		สินเชื่อ	
	อ. เมือง	รวม	อ.เมือง	รวม
2539	51,949	68,359	62,619	80,922
2540	57,079	74,184	62,562	80,152
2541	60,840	78,242	58,081	74,475
2542	60,369	76,970	53,656	69,148
2543	62,635	80,815	45,900	58,417
2544	64,899	83,922	43,588	56,162
2545	63,088	81,986	50,152	63,385

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ (2545)

จากตารางที่ 1.1 พบว่า เงินฝากในปี 2539 มีจำนวน 51,949 ล้านบาท และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 63,088 ล้านบาท ในปี 2545 หรือมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.44 แสดงให้เห็นถึงภาวะ การแข่งขันที่สูงขึ้น เพื่อรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง จึงได้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับงานธนาคารมากขึ้น

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเน้นให้ลูกค้าใช้บริการด้วยตนเอง ให้มากขึ้น ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวก สบาย รวดเร็ว และทันสมัย การให้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม ก็เป็นอีกหนึ่งบริการที่ธนาคาร พัฒนา โดยเพิ่มขีดความสามารถในการทำธุรกรรมให้หลากหลายมากขึ้นโดยผ่านเครื่องกรุงศรีเอทีเอ็ม อาทิ การโอนเงิน การชำระค่าสินค้าและบริการ การชำระค่าสาธารณูปโภคต่างๆ เช่นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น นอกเหนือจากการใช้เบิกถอนเงินสดเท่านั้น อีกทั้งธนาคารยังได้มีการดำเนินการเพิ่มจุดติดตั้งเครื่องเอทีเอ็ม เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังตาราง 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงจุดติดตั้งเครื่องเอทีเอ็มที่เปิดให้บริการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	NO. ATM	LOCATION
1	8302	สาขาเชียงใหม่
2	8120	สาขาประตูช้างเผือก
3	4154	ศูนย์การค้าไนท์บาซาร์ซีอปปิงเซ็นเตอร์
4	8316	สาขาถนนช้างคลาน เชียงใหม่
5	8140	คาร์ฟูร์ เชียงใหม่
6	8374	หนองประทีป
7	8309	สาขาย่อย ถนนห้วยแก้ว เชียงใหม่
8	8348	7 - 11 ตลาดต้นพยอม
9	8311	บิกซี เชียงใหม่
10	8315	สาขาถนนมหิดล (หนองหอย)
11	8187	ถนนเจริญประเทศ
12	8149	สาขาถนนโชตนา เชียงใหม่

ตารางที่ 1.2 แสดงจุดติดตั้งเครื่องเอทีเอ็มที่เปิดให้บริการในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

13	8139	โลตัส เชียงใหม่
14	4318	7 - 11 สมเพชร
15	4317	เซ็นทรัล กาดสวนแก้ว
16	4325	7 - 11 บ้านฮ่อ
17	4319	7 - 11 โชตนา
18	4335	โรงเรียนพาณิชย์การเชียงใหม่
19	8192	อาคาร ซี.ไอ. เชียงใหม่
20	4321	7 - 11 หน้า ม. เชียงใหม่
21	4131	โรงแรมทอปออร์ท เชียงใหม่
22	4320	โรงแรมสุวิงส์เชียงใหม่
23	4182	คาร์ฟูร์ เชียงใหม่
24	4152	โลตัส เชียงใหม่ (คำเที่ยง)
25	8193	สาขาสี่แยกสนามบิน เปิด
26	4369	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
27	4383	สำนักงานแลกเปลี่ยนถนนมูลเมือง
28	4503	สาขาท่าอากาศยานเชียงใหม่
29	4348	โรงแรมพรพิงค์ทาวเวอร์
30	4346	โรงแรมมนตรี
31	8374	โรงเรียนโปลีเทคนิคลานนา
32	4131	วิทยาลัยพารัสเทอรัล
33	4708	ศูนย์การค้ากาดสวนแก้ว
34	4662	โมบายคาร์

ที่มา: ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สำนักงานภาค 5 (2547)

การที่ธนาคารได้เพิ่มจุดติดตั้งเครื่องเอทีเอ็มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าของธนาคารในการฝาก, ถอน, โอนเงินและชำระค่าสินค้าได้โดยอัตโนมัติตลอด 24 ชั่วโมง ลูกค้าของธนาคารไม่มีความจำเป็นต้องไปใช้บริการเครื่องเอทีเอ็มของต่างธนาคารเนื่องจาก การใช้บริการเครื่องเอทีเอ็มต่างธนาคารนั้น ลูกค้าจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการทำ

รายการ โดยธนาคารจะหักจากบัญชีของลูกค้าในทันทีที่ทำรายการ ขณะเดียวกันค่าธรรมเนียมที่ธนาคารหักจากลูกค้าในส่วนหนึ่งจะต้องหักให้กับธนาคารเจ้าของเครื่อง ตัวอย่างเช่น การถอนเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็มต่างธนาคาร เสียค่าธรรมเนียมในการทำรายการครั้งละ 20 บาท การสอบถามยอดเงินในบัญชีเกิน 4 ครั้งต่อเดือน เสียค่าธรรมเนียม 3 บาท ต่อครั้ง เป็นต้น จากการเพิ่มจุดติดตั้งเครื่องเอทีเอ็มตามแหล่งชุมชนที่มีลูกค้าใช้บริการเป็นจำนวนมาก นอกจากจะอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าของธนาคารแล้ว ก็ยังเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้จากค่าธรรมเนียมที่ลูกค้าต่างธนาคารมาใช้บริการเครื่องของธนาคารอีกทางหนึ่งด้วย

**ตารางที่ 1.3 สถิติจำนวนรายการการใช้บริการทางการเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็ม
ของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ปี 2545-2547**

ปี พ.ศ.	จำนวนรายการที่ลูกค้าใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม(ธนาคาร) ¹	จำนวนรายการที่ใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม(ต่างธนาคาร) ²	ร้อยละของจำนวนรายการที่ใช้บริการเครื่องเอทีเอ็ม(ต่างธนาคาร)ต่อจำนวนรายการทั้งหมด
2545	679,056	113,027	16.64
2546	988,450	182,808	18.49
2547	1,244,329	161,467	12.98

ที่มา: ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด สำนักงานภาค 5 (2547)

หมายเหตุ 1 ธนาคาร หมายถึง ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

2 ต่างธนาคาร หมายถึง ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ

จากข้อมูล ตารางที่ 1.3 พบว่า มีจำนวนครั้งที่ใช้บริการทางการเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปีพ.ศ.2545 – 2547 โดยจากปี พ.ศ. 2545 มีการใช้บริการ 679,056 รายการ ปี พ.ศ. 2546 มีการใช้บริการ 988,450 รายการ จำนวนครั้งในการใช้บริการเพิ่มขึ้น 309,394 รายการ อัตราเพิ่มขึ้น 45.56 % และในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 ถึง 255,879 รายการ คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้น 25.88 % แต่จากจำนวนครั้งที่เพิ่มขึ้นนั้นยังพบว่า ส่วนหนึ่งลูกค้าของธนาคารยังมีการใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็มของต่างธนาคารเป็นจำนวนมาก ในขณะที่จำนวนจุดให้บริการเครื่องเอทีเอ็มเพิ่มมากขึ้น แนวโน้มการใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็มของลูกค้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็มต่างธนาคารก็ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน การใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็มจะทวีความสำคัญทั้งต่อธนาคารและ ลูกค้าผู้ใช้บริการสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในส่วนของธนาคารจะช่วยลดเวลาในการให้บริการผ่านเคาน์เตอร์ของสาขา ลด สามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานของธนาคารส่วนหนึ่ง และยังเป็นทางหนึ่งของการเพิ่มรายได้ให้แก่ธนาคาร ในส่วนของลูกค้าผู้ใช้บริการก็จะได้รับความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้นแต่การที่ธนาคารจะตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นธนาคารจะต้องรู้ถึงสาเหตุและปัจจัยที่จูงใจให้ลูกค้ามาใช้บริการของธนาคาร ดังนั้นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการธนาคารผ่านเครื่องเอทีเอ็ม จึงน่าจะมีประโยชน์ทั้งกับธนาคารและลูกค้าผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พฤติกรรมของผู้ใช้บริการทางการเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็ม ดังที่ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาเพื่อรับรู้และเข้าใจในพฤติกรรม และเพื่อให้ธนาคารสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการวางกลยุทธ์ และพัฒนาการให้บริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ พฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็ม และสาเหตุของการใช้บริการเครื่องเอทีเอ็มต่างธนาคาร
2. เพื่อสำรวจสัดส่วนและเหตุผลในการเลือกใช้บริการทางการเงินแต่ละประเภทผ่าน เครื่องเอทีเอ็ม
3. เพื่อศึกษาปัญหาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ใช้บริการ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม สาเหตุการใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็มต่างสาขา เพื่อสำรวจสัดส่วนของการเลือกประเภทการทำรายการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม ของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นอกเหนือจากการถอนเงินสด ตลอดจนปัญหาข้อบกพร่อง และความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปปรับปรุงใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ ให้สอดคล้องกับภาวะ การแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ในปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็ม ของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 สาขา คือ สาขาเชียงใหม่ สาขาหนองประทีป สาขาประตูช้างเผือก สาขาถนนช้างคลาน สาขาถนนมหาราช สาขาสี่แยกสนามบิน สาขาถนนโชตนา และสาขาย่อยห้วยแก้ว

1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

บัตรเอทีเอ็ม หมายถึง บัตรพลาสติกที่ออกโดยธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) มีขนาด 5.4 x 8.5 ซม. ด้านหลังบัตรมีแถบแม่เหล็กสำหรับบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในการรับบริการต่างๆ จากตู้เอทีเอ็ม

เครื่องเอทีเอ็ม หมายถึง เครื่องที่สามารถทำรายการ เบิก-ถอนเงินสด โอนเงิน ชำระค่าสินค้าและบริการ โดยใช้บัตรเอทีเอ็มได้

ลูกค้าธนาคาร หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่มาใช้บริการบัตรเอทีเอ็มของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พฤติกรรมการใช้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม หมายถึง การเลือกทำรายการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม การเลือกใช้เครื่องเอทีเอ็มต่างธนาคาร ความถี่ในการใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บัตร วงเงินที่เบิกในแต่ละครั้ง เหตุผลและแรงจูงใจในการใช้บริการทางการเงินผ่านเครื่องเอทีเอ็ม